

Färgsinne

Syfte

Klarlägga eventuell förekomst av färgsinnesdefekt inför vissa yrkesval. Färgsinnesprövningen avser den röd-gröna typen av färgsinnesdefekt.

Den vanligaste typen av färgsinnesdefekt gäller förmågan att skilja på omättade röda och gröna färger kombinerat med att rött ljus uppfattas som mörkare än normalt eller bara grått. Denna form av färgsinnesdefekt är ärftlig och drabbar cirka 7-8 % av pojkar och knappt 1 % av flickor. Det finns också ovanliga förvärvade färgsinnesdefekter som har samband med vissa ögonsjukdomar och en ovanlig form av färgsinnesdefekt som omfattar gula och blå färger. Den som har en färgsinnesdefekt uppfattar vissa färger annorlunda än andra. Färgsinnesdefekten kan ha olika grader.

Utrustning

Ishihara test: 24 bilder.

Instruktionsbok till testet

Tillfälle

År 1 gymnasiet vid hälsosamtal eller vid läsårsstart när elev påbörjar vissa yrkesprogram som till exempel elektriker och sjöfart.

Undersökning av färgseendet kan göras vid behov om elev eller vårdnadshavare önskar vid misstanke om defekt färgsinne eller upptäckt efter påbörjat yrkesutbildning.

Metod

Prövningen ska ske i fullt dagsljus eller med så kallad dagsljuslampa.

Eleven ska sitta med ryggen snett mot ett fönster för att inte bli bländad. Det är en binokulär prövning.

Tavlorna hålls cirka 75 cm framför eleven och vinkelrätt mot synriktningen.

Eleven ska ha eventuella glasögon/linser på under förutsättning att glasen är klara och inte tonade.

Det är av avgörande betydelse att tavlorna inte visas längre än avsett och att instruktionerna för testet följs noggrant. Enligt anvisningarna skall svaret ges inom tre sekunder.

Det räcker att testa de första 15 tavlorna för att bestämma om färgsinnet är normalt eller defekt.

I instruktionerna som följer med tavlorna finns en tabell över hur tavlorna brukar tolkas vid normalt färgsinne respektive vid defekt röd-grönt färgseende.

Bedömning och åtgärd

Använd de första 15 tavlorna i serien för att bestämma om färgsinnet är normalt eller defekt.

Om 13 eller fler tavlor läses rätt är färgsinnet normalt.

Om 9 eller färre tavlor läses rätt är färgsinnet defekt.

Vid resultat däremellan, 10–12 tavlor rätt, tolkas färgsinnet som tivelaktigt. Detta resultat är ovanligt. Undersökningen ska då göras om. Korrekt utförande enligt anvisningarna är viktigt, som till exempel rätt ljus med mera. Om resultatet fortfarande hamnar i samma intervall kan det inte ges en säker bedömning av färgsinnet.

Resultatet kan påverkas av elevens medverkan och koncentrationsförmåga.

Remittering

Om det är avgörande för elev med tydligt besked, till exempel för yrkesvalet, kan remiss till ögonmottagning skrivas vid avvikande provresultat.

Dokumentation

För dokumentation använder man PMO.

Färgsinne: Förs in i samband med besöket i PMO under Synkontroll.

Yrken där färgseendet har betydelse

Defekt färgseende kan utgöra ett hinder eller en olägenhet inom ett flertal yrken. Studie- och yrkesvägledaren i skolan kan ibland lämna mer information. Eleven kan också rekommenderas att själva söka aktuell information om vilka krav som finns för utbildning eller anställning inom vissa yrkessektorer. Det rör bland annat luftfart-, järnväg-, spårvägspersonal, sjöfart, polis, tullpersonal, tandtekniker, militära yrken samt i vissa fall elektronikinriktade yrken som el- och teleinstallatörer. Utan att direkta krav föreligger på normalt färgseende kan det vara önskvärt inom vissa andra yrken som målare, lackerare, textillärare med flera.

Om en elev söker till eller finns på elprogrammet och visar sig ha defekt färgseende kan undersökningen kompletteras med ett praktiskt prov med olikfärgade kablar.

Några termer

I bruksanvisningen till Ishiharatavlorna används några termer som förklaras här:

- Protanopi betyder rödblindhet.
- Protanomali betyder defekt rödseende.
- Deuteranopi betyder grönbildhet.
- Deuteranomali betyder defekt grönseende.

